

POROČILA**Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 1999**

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://www.zrc-sazu.si/giam>

Geografski inštitut Antona Melika je imel v letu 1999 deset redno zaposlenih raziskovalcev in dve tehnični delavki ter več stalnih in občasnih pogodbenih sodelavcev, ki so sodelovali pri raziskovalnih projektih in nalogah.

Inštitut ima 5 organizacijskih enot: Oddelek za geoekologijo vodi Mauro Hrvatin, Oddelek za regionalno geografijo dr. Drago Perko, Oddelek za naravne nesreče dr. Milan Orožen Adamič, Oddelek za geografski informacijski sistem dr. Matej Gabrovec in Oddelek za tematsko kartografijo mag. Jerneja Fridl.

Na inštitutu delujejo tudi knjižnica, ki jo vodi dr. Maja Topole, kartografska zbirka, ki jo vodi Meta Ferjan, in geografske zbirke, ki jih vodi Maruša Rupert.

Na inštitutu je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Njen predsednik je dr. Milan Orožen Adamič, sekretarka pa dr. Maja Topole.

V letu 1999 je delo potekalo v okviru novoustanovljenega raziskovalnega programa *Regionalna geografija Slovenije* ter pri dveh temeljnih projektih, dveh projektih naravne in kulturne dediščine, ciljnem projektu ter več aplikativnih projektih in nalogah.

Ministrstvo za znanost in tehnologijo je inštitutu odobrilo raziskovalni program *Regionalna geografija Slovenije* (vodja dr. Drago Perko), kamor se je deloma prenesla tudi vsebina projektov Geografska mikrorregionalizacija Slovenije, Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer, Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto ter Geomorfološke oblike in procesi v Sloveniji. Leta 1999 je delo potekalo še v celoti po projektih, leta 2000 bo teklo deloma po projektih in deloma že po programu *Regionalna geografija Slovenije*, potem pa v celoti le še v skladu z vsebino programa.

Temeljni projekt *Geografska mikrorregionalizacija Slovenije* (nosilec dr. Drago Perko) je potekal četrto leto. Raziskovalci smo s pomočjo geografskega informacijskega sistema ugotavljali najpogostejše kombinacije naravnih sestavin pokrajine v Sloveniji po 1 ha velikih kvadratnih prostorskih enotah. Reliefna spremenljivka je imela 4 razrede, kamninska 15, podnebna 9 in rastna 16, tako da je bilo vseh možnih kombinacij sestavin pokrajine kar 8640. Kot pomembne smo izločili tiste kombinacije, ki so se pojavile pogosto (velika absolutna frekvenca), kar pomeni, da so obsegale večje površine, in tiste kombinacije, ki so sicer obsegale manjše površine, vendar so bile sorazmerno pogoste (velika relativna frekvenca), kar pomeni, da je dejanska pogostnost določene kombinacije presegla njeno teoretično pogostnost oziroma teoretično verjetnost pojavljanja te kombinacije. Hkrati smo z Wardovo metodo, ki sloni na računanju evklidskih in korelacijskih razdalj med pokrajinami, nadaljevali testiranje obstoječih regionalizacij.

Temeljni projekt *Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer* (nosilec dr. Matej Gabrovec) je potekal tretje, zadnje leto. V tem letu smo dokončno uredili podatke o rabi tal iz Agrokarte. Dokončali smo digitaliziranje kart rabe tal iz Agrokarte v merilu 1 : 5000 občine Ormož. Tako smo pridobili podatke o rabi tal iz tega vira za celotno državo. Primerjali smo jih s katastrskimi podatki in naredili analize uporabnosti obeh virov. Končni cilj projekta je bil izdelava tipologije rabe tal. Najprej smo izbrali vzorec 300 katastrskih občin, neenakomerno razporejenih po Sloveniji. Podatke kategorij rabe tal znotraj vsake katastrske občine smo standardizirali, nato pa po Wardovi metodi hierarhičnega razvrščanja v skupine izdelali dendrogram. Z njegovo pomočjo smo izbrali smiselno število skupin, v našem primeru 9. V naslednji fazi smo katastrske občine glede na rabo tal z uporabo metode voditeljev razvrstili v 9 tipov. Tipologijo smo izdelali z uporabo podatkov iz obeh virov, to je katastra in agrokarte. Vključili smo se v delo študijske skupine za preučevanje sprememb rabe tal pri Mednarodni geografski zvezi (Study Group on Land Use and Land Cover Change), kjer sodelujemo pri pripravi atlasa sprememb rabe tal v izbranih delih sveta.

Projekt naravne in kulturne dediščine *Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto* (nosilec dr. Milan Orožen Adamič), ki je nadaljevanje dolgoletnega inštitutskega programa, je potekal četrto leto. Nadaljevali smo z urejanjem arhivskega gradiva, prek leta pa smo Triglavski ledenik tudi redno opazovali in fotografirali. Poleg rednih klasičnih meritev obeh ledenikov smo delo na Triglavskem ledeniku dopolnili še s tremi novimi meritvami. Septembra smo po štirih letih ponovno opravili natančno geodetsko izmero ledenika. Površina ledenika se je skrčila na 1,375 ha (v letu 1995 je bila še 3,03 ha). Izmerili smo tudi položaj najstarejših merilnih točk v steni Triglava nad ledenikom, ki so danes že več deset metrov nad zgornjim robom ledenika. Z georadarjem smo na dveh prerezih prvič izmerili globino ledu in dobili podatke o izoblikovanosti pobočja oziroma kotanje, v kateri leži ledenik. Največja debelina ledu je na posameznih mestih dobrih 7 m. K sodelovanju smo povabili tudi sodelavce Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani in DFG Consultinga, s katerimi smo izvedli snemanje Triglavskega ledenika in okolice iz zraka s fotogrametrično kamero. Pred izvedbo snemanja smo na terenu označili več kot dvajset dobro vidnih merilnih točk in geodetsko izmerili njihov položaj. Cilj teh meritev je rekonstrukcija površine in obsega ledenika iz obstoječih arhivskih fotografij iz preteklih desetletij s fotogrametričnimi metodami. V ta namen je bila na dunajski tehniški univerzi izdelana tudi kalibracija ruskega fotoaparata Horizont z vrtljivim objektivom, s katerim smo 25 let z dveh stalnih točk fotografirali ledenik. Konec oktobra smo na klasičen način izmerili še ledenik pod Skuto.

Projekt naravne in kulturne dediščine *Geomorfološke oblike in procesi v Sloveniji* (nosilec dr. Matej Gabrovce) je bil odobren v tem letu. V okviru projekta bomo zbrali dosedanja geomorfološka spoznanja in na njihovi podlagi pripravili inventar geomorfoloških oblik, katerih razprostranjenost bomo tudi kartografsko prikazali. S pomočjo terenskega dela bomo preučevali geomorfološko slabše raziskana slovenska območja in slabše preučene genetske tipe reliefa. Prvo leto dela je bilo posvečeno študiju literature, posameznim terenskim ogledom in pripravi metodologije.

Ciljni projekt *Kulturne pokrajine v Sloveniji* (nosilec dr. Drago Perko) je potekal peto leto. Raziskava temelji na hipotezi, da so za oblikovanje kulturnih pokrajin enako pomembne naravne in družbene sestavine pokrajine, oziroma, da so naravne sestavine pokrajine pomembno vplivale na oblikovanje družbenih sestavin pokrajine in s tem na kulturne pokrajine. Druga pomembna hipoteza, ki se navezuje na prvo, pa je, da je velika pestrost slovenskih kulturnih pokrajin povezana z veliko raznolikostjo in hitrim prostorskim spreminjanjem večine naravnih sestavin pokrajine v Sloveniji. Za ugotavljanje povezanosti med naravnimi in družbenimi oziroma kulturnimi prvinami pokrajine smo uporabili statistične kazalce na temelju kontingence, ki omogoča ugotavljanje odvisnosti tudi za neštevilčne spremenljivke, ki so za pokrajinske prvine sorazmerno pogoste, in statistične kazalce na temelju korelacijskega razmerja, ki omogoča ugotavljanje povezanosti med številčnimi in neštevilčnimi spremenljivkami. Na temelju izračunov korelacije smo lahko rangirali posamezne pokrajinske sestavine in prvine, te range pa upoštevali pri ponderiranju pokrajinskih prvin za tipizacijo kulturnih pokrajin. Ponderiranje je bilo premosorazmerno z višino korelacijskega koeficienta. S pomočjo neposredne povezave med geografskim informacijskim sistemom in digitalno tematsko kartografijo smo pripravili kartografske sloje za prikaz kulturnih pokrajin in njihovih prvin na tematskih zemljevidih. Z delom na terenu smo obogatili inštitutsko fototeko slovenskih pokrajin. Prvine kulturne pokrajine smo natančneje obdelali na primeru dveh panonskih pokrajin, v prejšnjih letih pa smo obdelali primere kulturnih pokrajin v alpskem, dinarskem in sredozemskem svetu.

Naslovi najpomembnejših aplikativnih projektov in nalog v letu 1999 so bili: *Vpliv potresa 12. 4. 1998 na Bovškem na stavbe, ljudi in okolje* (vodja dr. Milan Orožen Adamič), *Občina Moravče: geografske podlage za ugotavljanje optimalne rabe tal* (vodja dr. Maja Topole), *Pregledna ocena ogroženosti Ljubljane zaradi naravnih nesreč s poudarkom na potresih in poplavih* (vodja dr. Milan Orožen Adamič), *Pregled hidronimov z Državne topografske karte v merilu 1 : 25.000* (vodja Borut Peršolja), *Imenik standardiziranih imen hidronimov* (vodja Borut Peršolja), *Imenik tujih imen v slovenskem jeziku* (vodja dr. Maja Topole), *Tematske karte za Enciklopedijo Slovenije* (vodja mag. Jerneja Fridl), *Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen* (vodja dr. Maja Topole).

Inštitut izdaja znanstveno revijo Geografski zbornik (*Acta geographica*), ki jo ureja dr. Milan Orožen Adamič, in znanstveno knjižno zbirko Geografija Slovenije, ki jo ureja dr. Drago Perko.

Leta 1999 je izšel devetintrideseti zvezek *Geografskega zbornika* s petimi razpravami enakovredno v angleškem in slovenskem jeziku. Geografski zbornik izhaja v obeh jezikih tudi na medmrežju. Slovenska različica je na naslovu: <http://www.zrc-sazu.si/giam/gz.htm>.

V zbirki *Geografija Slovenije* sta izšli dve knjigi: *50 let Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU* avtorjev Milana Natka in Draga Perka ter *Metodologija tematske kartografije nacionalnega atlasa Slovenije* avtorice Jerneje Fridl.

Inštitut je skupaj z Geodetsko upravo Republike Slovenije Ministrstva za okolje in prostor organiziral mednarodni znanstveni sestanek *15th Session of the East Central and South-East Europe Division of United Nations Group of Experts on Geographical Names*, ki je potekal 19. in 20. aprila v Ljubljani.

Raziskovalci inštituta so v letu 1998 objavili čez sto bibliografskih enot, na domačih in tujih srečanjih predstavili več kot petdeset predavanj in bili na treh študijskih potovanjih v tujini.

Inštitut je sodeloval z Geografskim inštitutom Madžarske akademije znanosti iz Budimpešte pri standardizaciji zemljepisnih imen, z Geografskim inštitutom Univerze iz Salzburga v Avstriji pri projektu Razvoj geografskega informacijskega sistema na osnovi programskega orodja SPANS, z Inštitutom za fotogrametrijo in daljinsko zaznavanje Tehniške fakultete Univerze z Dunaja v Avstriji pri fotogrametrični izmeri površine Triglavskega ledenika v različnih časovnih presekih ter z Geografskim oddelkom Geografsko-geodetskega inštituta iz Tsukube na Japonskem pri geomorfoloških kartah in preučevanju naravnih nesreč. Z dunajskim Inštitutom za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo ter svetovnimi založbama Klett-Perthes, Westermann in De Agostini je inštitut sodeloval na področju tematske kartografije.

Dr. Drago Perko je bil mentor magistranda Borutu Peršolji in Mimi Urbanc ter doktorandoma mag. Jerneje Fridl in mag. Tomažu Podobnikarju, dr. Milan Orožen Adamič magistranda Tadeji Križnar in Mihi Pavšku, dr. Matej Gabrovec pa magistrandu Franciju Petku.

Dr. Drago Perko in dr. Milan Orožen Adamič sta 15. januarja prejela nagrado Zlati znak ZRC SAZU za »... izjemen prispevek k izidu vseh temeljnih geografskih del o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta v zadnjih letih ...«, dr. Maja Topole pa je za doktorsko nalogo Geoekološki pogoji za kmetijstvo in poselitev v Mirnski dolini 5. novembra prejela Melikovo nagrado za mlado raziskovalko, ki jo podeljuje Zveza geografskih društev Slovenije za perspektivne mlade geografe.

Raziskovalci inštituta so bili dejavni tudi kot uredniki in člani uredniških odborov številnih knjig in revij, v različnih komisijah državnih organov, pri Gibanju znanost mladini, kot mentorji podiplomskih mladih raziskovalcev, srednješolcev in osnovnošolcev, v Zvezi geografskih društev Slovenije in Ljubljanskem geografskem društvu ter drugod.

Drago Perko

Inštitut za geografijo v letu 1999

Ljubljana, Trg francoske revolucije 7, <http://www2.arnes.si/čljigeo1>

Inštitut za geografijo je imel v letu 1999 zaposlenih 18 sodelavcev ter dodatno še sodelavko na programu javnih del, ki je obenem opravljala tudi pripravnštvo. Število ostaja torej na ravni lanskega leta, kvalifikacijska sestava pa se z novimi magistri in doktorji postopoma povečuje. V tem letu je dolgoletni sodelavec Drago Kladnik dosegel magisterij za nalogo *Leksikon geografije podeželja v luči prostorskega planiranja*, mag. Irena Rejec Brancelj pa doktorat znanosti z disertacijo *Agrarnogeografske značilnosti slovenskih pokrajin z vidika varstva okolja*. Mladima raziskovalcema Barbari Lampič in Alešu A. Smrekarju je potekel status mladega raziskovalca, decembra pa je začel z delom novi mladi raziskovalec Damir Josipovič.

V letu 1998 je bila ustanovljena programska skupina »socialna geografija«, ki je začela v letu 1999 delovati poskusno, tako da je Ministrstvo za znanost in tehnologijo del temeljnih raziskovalnih projektov, na katerih so bili angažirani doktorji, preoblikoval v raziskovalni program, del pa se je še naprej financiral kot temeljni raziskovalni projekti. Ti projekti so bili: Ranljivost okolja kot omejitveni dejav-

nik prostorskega razvoja Slovenije (nosilka dr. Metka Špes), Vpliv kvalitete okolja in ekološke ozaveščenosti na uravnotežen razvoj urbane pokrajine (nosilka dr. Metka Špes), Modeli geografskih raziskovanj sonaravnega regionalnega razvoja (nosilec dr. Marjan Ravbar), Etnični razvoj Slovenije in Slovencev v pogojih evropskega povezovanja (nosilec dr. Jernej Zupančič) in Čezmejno povezovanje narodnih manjšin v procesih evropskega povezovanja (nosilec dr. Jernej Zupančič). Projekti zajemajo predvsem vsebine regionalnega razvoja, varstva okolja in narodnega vprašanja kot del dolgoročne strateške usmeritve raziskovalnega dela našega inštituta. Naši sodelavci so sodelovali še pri projektih, ki potekajo na drugih inštitutih: Peter Repolusk je sodeloval pri projektu Medetnični odnosi v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško, ki je potekal na Inštitutu za narodnostna vprašanja, dr. Metka Špes pri projektu Izdelava modelov za presojo vplivov različnih posegov na gozd in gozdni prostor (Gozdarski inštitut), dr. Marjan Ravbar pri projektu o Ljubljani (Znanstveni inštitut Filozofske fakultete), dr. Irena Rejec Brancelj pri projektu Inventarizacija stanja slovenskih jezer in Projektu Slovenska alpska jezera: paleoekologija in ekologija – procesi evtrofizacije (Nacionalni inštitut za biologijo), mag. Drago Kladnik pri projektu Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) ter dr. Jernej Zupančič pri projektu Položaj manjšin v skupnosti Alpe Jadran (Inštitut za narodnostna vprašanja).

Poleg naštetih temeljnih projektov so potekali tudi aplikativni projekti, predvsem za potrebe strokovnih podlag novega prostorskega plana Republike Slovenije, ki jih je financiral Urad za prostorsko planiranje Ministrstva za okolje in prostor. Začeli so se leta 1999 in se bodo končali leta 2000. To so: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (nosilec dr. Marjan Ravbar), Omrežje naselij in prostorski razvoj Slovenije (nosilec dr. Marjan Ravbar), Družba in prostorski razvoj Slovenije (nosilec dr. Jernej Zupančič); dr. Marjan Ravbar je sodeloval v večjem obsegu še pri dveh nalogah istega financerja, ki sta prijavljeni na Urbanističnem inštitutu ter na Inštitutu za ekonomska raziskovanja. Gre za interdisciplinarne aplikativne projekte. Poleg teh smo pridobili projekt Prostorski, okoljski, socialni in gospodarski učinki intenzivnega kmetovanja v rastlinjakih (nosilka dr. Irena Rejec Brancelj), ki ga je naročila Mestna občina Ljubljana prek javnega razpisa. Ista avtorica je sodelovala tudi pri projektu Sustainable development of Cultural Landscapes in the Border Region Austria–Slovenia (Urbanistični inštitut). Mag. Drago Kladnik je sodeloval pri projektih Imenik tujih imen v slovenskem jeziku (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU), Goriška A–Ž (Pomurska založba) in Dokončanje slovenske geografske terminologije.

Tudi letos smo vodili strokovne ekskurzije za absolvente slovenskih šol z avstrijske Koroške (Jernej Zupančič).

Sodelavci Inštituta za geografijo smo se udeležili 12 znanstvenih in strokovnih srečanj v Sloveniji in 6 v tujini, imeli 6 vabljenih predavanj v Sloveniji in enega v tujini, aktivno sodelovali na dveh delavnicah in vodili 7 ekskurzij. Skupno smo objavili 71 prispevkov. Pomembnejši posamični knjižni objavi sta bili *Leksikon geografije podeželja* avtorja Draga Kladnika in *Slovinci v Avstriji* avtorja Jerneja Zupančiča. Bili smo soavtorji knjig *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: življenje ob meji* (Peter Repolusk), *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji* (Jernej Zupančič; delo je izšlo tudi v italijanski, madžarski in angleški različici), *Kras – Pokrajina, življenje, ljudje* (Irena Rejec Brancelj, Drago Kladnik), priročnik *Prostorsko planiranje rekreacije na prostem* (Dejan Cigale) in *Notranjska A–Ž* (Bibijana Mihevc). V okviru založniške dejavnosti smo nadaljevali z izdajanjem publikacije *Geographica Slovenica*. V letu 1999 smo izdali dve številki: najprej *Nove možnosti podeželja s povzetki trilateralnega projekta med Slovenijo, Češko in Slovaško o obmejnih in podeželskih območjih* kot zbornik, ter že omenjeno delo *Slovinci v Avstriji*, ki je monografija o tej tematiki in povzema zaključke doktorske disertacije Jerneja Zupančiča.

V okviru dejavnosti Zemljepisnega muzeja Slovenije se je nadaljevalo redno delo, ki obsega zbiranje, dokumentiranje in urejanje kartografskega (posebej starejšega) gradiva. Posebej se je urejalo gradivo Geografskega društva Slovenije oziroma današnje Zveze geografskih društev Slovenije. Prevezli smo del zapuščine Valterja Bohinca. Status te zbirke še ni povsem določen. Potekali so tudi dogovori za urejanje zbirke o Pavlu Kunaverju. Te zbirke ter del zbirke Nacionalni atlas Slovenije smo skušali postaviti

v gradu v Polhovem Gradcu. Stekli so pogovori, ki pa so zaradi sorazmerno visokih stroškov oziroma premajhne podpore zastali. V letu 1999 so bile pripravljene razstave: Življenje in delo akademika prof. dr. Svetozarja Ilešiča, Tudi kamen in voda sta živa (iz akcije GEOTRIP, v katerem so na osnovi razpisa Uprave za naravo Republike Slovenije sodelovale osnovne in srednje šole, in sicer na temo geološke in geomorfološke dediščine), Nacionalni atlas Slovenije (razstava v Mariboru); sodelovali smo tudi pri pripravi razstave ob osemdesetletnici Oddelka za geografijo Filozofske fakultete.

Jernej Zupančič

Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU v letu 1999

Postojna, Titov trg 2, <http://www.zrc-sazu.si/www/izrk/izrk-s.htm>

Na inštitutu se trudimo razvijati celovito krasoslovje in zajeti njegova najbolj pomembna področja. Pri tem sodelujemo geologi, geografi, biologa, kemičarka in fizik. Z različnimi pristopi želimo poglobiti naše razumevanje krasa in z združevanjem ter objavami izsledkov to omogočiti tudi drugim. Zavedamo se, da je sodobno krasoslovje moč razvijati le v mednarodnih tokovih, zato sodelujemo s krasoslovci iz večine kraških držav in v več mednarodnih projektih.

Projekti, ki so do leta 1999 združevali naša raziskovanja, so se prelili v program Raziskovanje krasa, ki ga denarno omogoča Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije. Preučujemo kraško površje, kraške jame in vode, poglobljamo vedenje o njegovem razvoju. Na terenu in z laboratorijskimi poskusi smo preučevali oblikovanje reliefa škrapelj in kamnitih gozdov. Preučevali smo jame brez stropa, ki se izkazujejo za pomembno površinsko kraško obliko. Razvoj jam smo preučevali z določevanjem starosti sig in jamskih naplavin, merili smo korozijske in erozijske procese na kraškem površju in v jamah. Nadaljevali smo s študijem tektonske zgradbe kraških predelov in oblikovanjem kraških rovov glede na geološko zgradbo. Študirali smo selektivno zakrasevanje na slovenskem in kitajskem krasu in raziskovali način preperevanja starih sig. Z rentgenom smo preučevali mineralno sestavo klastičnih sedimentov na krasu. Določamo izvor jamskih naplavin. Preučevali smo posebno obliko kapnikov, ki jih imenujemo paleta ali ščit. Hidrogeološke raziskave so bile usmerjene predvsem v preučevanje značilnosti napajanja kraškega vodonosnika. Nadaljevali smo tudi z raziskavami Malenščice, ki so se začele s sledilnim poskusom. Spremljali smo temperaturo in specifično električno prevodnost vode. Na ta način smo določili zaledje Malenščice. V sklopu preučevanja zgodovine krasoslovja in speleologije na Slovenskem smo se ukvarjali z zgodovino degradacije in pogozdovanja krasa, z raziskavami J. A. Nagla in E. A. Martela in preučevali zgodnje zapise o slovenskem krasu, ki so jih naredili geologi in popotniki med 16. in 19. stoletjem.

Nadaljevali smo z delom v projektih Kras v Sloveniji, Krasoslovna zbirka, Kartiranje ranljivosti in ogroženosti za varstvo kraških vodonosnikov in Krasoslovno preučevanje vodonosnikov kot osnova gospodarjenja z vodami. Sklop posebnih študij pa so sestavljali projekti Značilnosti napajanja in praznjenja kraškega vodonosnika v zaledju Vipave, Trofični odnosi in značilne združbe velikih nevretenčarjev reke Reke, Razvoj paleokrasa v zgornjekrednih apnencih jugozahodne Slovenije, Zgodnji razvoj kraških vodonosnikov in Ekologija mikroorganizmov. Presojali smo vpliv na vodo pri razširitvi skladiščnega kompleksa naftnih derivatov v Ortneku in sodelovali pri načrtovanju in izgradnji prometnic na krasu.

Sodelovali smo v naslednjih mednarodnih projektih:

- IGCP-UNESCO Project No. 379: Kraški procesi in kroženje ogljika – Karst Processes and the Carbon Cycle (World correlation of karst processes and their relevance with the carbon cycle);
- COST Action No. 620: Kartiranje ranljivosti in ogroženosti za varstvo karbonatnih (kraških) vodonosnikov – Vulnerability and risk mapping for the protection of carbonate (karst) aquifers; Evropska zveza in ostale evropske države (Avstrija, Belgija, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Madžarska, Malta, Nemčija, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Španija, Švica, Turčija, Velika Britanija);
- COST Action No. 621: Gospodarjenje z obalnimi kraškimi vodami – Groundwater management of coastal karstic aquifers (Avstrija, Francija, Grčija, Hrvaška, Italija, Madžarska, Malta, Slovenija, Španija, Švica);

- PROTEUS No. 97011: Fosilni sesalci in kras – Mammifères fossiles et karst, Université de Montpellier 2, Institut des Sciences de l'Evolution, Montpellier, Francija;
- PROTEUS: Goli kras – Zeleni kras: Razvoj vegetacijskega pokrova v Sloveniji (Kras) in v Franciji (Cévennes), Vpliv poraščenosti na pokrajino, hidrologijo in morfologijo – Karst Blanc – Karst Vert: Dynamique du couvert végétal en Slovénie (Kras) et en France (Cévennes), Conséquences paysageres, hydrologiques et morphologiques, Université de Provence, Institut de Géographie, Aix-en-Provence, Francija;
- Primerjava slovenskega (klasičnega) in yunnanskega krasa – Comparison between Slovenian (classical) and Yunnan Karst, China Exploration & Research Society, Yunnan Institute of Geography, Nature & Conservation Center, Yunnan, Kitajska;
- Geokronološko proučevanje sig in njihova uporabnost pri proučevanju paleoklimatskih sprememb, sprememb gladine morja in tektonskega razvoja krasa v Sloveniji – Speleothem Geochronology Applied to Paleoclimate, Paleo-Sea-Level and Tectonic Development of Karst in Slovenia, University of Bergen, Department of Geology, Bergen, Norveška;
- Raziskovanje sedimentov na krasu na primerih s slovenskega klasičnega krasa – Research of karst sediments on the example of the classical karst, Slovenia, Geological Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Praga, Češka;
- INCO COPERNICUS »STALAGMITE«: Sonaravno gospodarjenje s podzemnimi vodami na krasu – Sustainable Management of Groundwater in Karstic Environments, University of Newcastle upon Tyne, Velika Britanija; TARNIUM, Francija; QUATER, Bolgarija; The Geological Survey of the Slovak Republik, Slovaška;
- ALIS Link No. 55: Gospodarjenje s kraškimi vodami – Sustainable Management of Groundwater in Karstic Environments, University of Newcastle upon Tyne, Water Resource Systems Research Laboratory, Department of Civil Engineering, Newcastle upon Tyne, Velika Britanija;
- Kwartarna paleogeografija v kraških predelih Slovenije in južne Poljske – Quaternary palaeogeography in karstic regions of Slovenia and Southern Poland, Akademia Górniczo-Hutnicza, Katedra Stratygrafii i Geologii Regionalnej, Kraków, Poljska.

Pruredili smo 7. mednarodno krasoslovno šolo, ki je bila namenjena raziskovanju jam brez stropa.

Izdali smo knjigo Kras in dva Krasoslovna zbornika. Udeležili smo se Evropske konference Kras 99 v Franciji, Simpozija o Nerja jami v Španiji, konference o varstvu jam na Slovaškem, sestankov projektov COST, raziskovali smo v laboratorijih na bremenski in bergenski univerzi, raziskovali smo južnokitajski kras in se študijsko izpopolnjevali na severnoameriškem krasu.

Tadej Slabe

Geografije na teletekstu v letu 1999

Teletekst Televizije Slovenija, stran 360, <http://www.zrc-sazu.si/zgds/teletekst.htm>

Sodobna informacijska tehnologija omogoča hitro in sprotno obveščanje. Biti obveščen ni več privilegij posameznikov, saj različni mediji omogočajo posredovanje novic številnim neposredno zainteresiranim uporabnikom, a tudi takšnim, ki dogajanja spremljajo le priložnostno. Ena izmed možnosti objavljanja prispevkov se je geografom odprla tudi na Televiziji Slovenija, pri čemer so se srečali raznovrstni interesi. Na eni strani si sodelavci Teleteksta Televizije Slovenija prizadevajo popestriti vsebino, na drugi je širok krog uporabnikov, ki išče koristne informacije in se seznanja z raznovrstnimi zanimivostmi, na tretji pa je članstvo Zveze geografskih društev Slovenije, ki je zainteresirano, da se o njenih dejavnostih in strokovnih vprašanjih sprotno poroča v javnosti. Obenem je teletekst tudi primeren medij za obveščanje članov ter njihovo seznanjanje z aktualnim strokovnim in znanstvenim dogajanjem. Ocenjuje se, da je teletekst dostopen vsaj polovici slovenskih gospodinjstev. Uredništvo Teleteksta predvideva, da bo medij aktualen vsaj še desetletje.

Po nekajletnem zglednem delovanju strani Geografija in geodezija na Teletekstu Televizije Slovenija je v prvi polovici leta 1999 prišlo do zastoja v pošiljanju rednih informacij. Pojavila se je resna grožnja,

da bo vodstvo Teleteksta stran ukinilo oziroma ji spremenilo vsebino, zato nekaj časa ni objavljalo niti nekaterih sproti poslanih obvestil za člane Zveze geografskih društev Slovenije. S tem bi geografi lahko izgubili eno od brezplačnih možnosti medsebojnega obveščanja in pomemben medij za popularizacijo geografije, saj je teletekst, kljub nezadržni konkurenci elektronske pošte na Internetu, še vedno upoštevanja vreden dejavnik.

Še preden se je tedaj še skupni strani Geografija in geodezija dogodila najslabša možnost, je z vodstvom Teleteksta Televizije Slovenija prišlo do ponovnega dogovora. Z njim je bilo omogočeno, da se na strani 360 objavljajo informacije za člane Zveze geografskih društev Slovenije in Ljubljanskega geografskega društva, seveda pa so se odpirle možnosti tudi za obveščanje o dejavnostih drugih geografskih društev, kar smo v slabem letu rednega delovanja nekajkrat tudi udejanili. Obvestila in druge informacije se praviloma izmenjujejo vsak ponedeljek. Uredništvo Teleteksta nam daje vsak teden na razpolago prostor v obsegu do 15 podstrani, z naše strani pa je bilo obljubljen redno dostavljanje prispevkov.

Z grafično preureditvijo je uredništvo Teleteksta namenilo stran 360 samo geografiji oziroma Zvezi geografskih društev Slovenije, na kar opozarja stalen zapis v »nogi« strani 360 in posameznih podstrani. Slabost sporočil na teletekstu je hitro menjavanje podstrani, kar večini bralcev onemogoča prebrati celotno besedilo na posamezni podstrani. Ker številke podstrani na večini televizorjev ni mogoče nastaviti, je potrebno sorazmerno dolgo čakanje, da se podstran znova pojavi na zaslonu. Takšno branje je neudobno. Mnogo bolj prijetno je spremljanje na teletekstu objavljenih informacij prek Interneta, ki ga omogoča program Amis (<http://teletext.amis.net>). Z njim je mogoče nastaviti vsako podstran za poljubno dolg časovni presledek. Prav tako so izpisani sičniki in šumniki, ki jih na nekaterih televizijskih aparatih ni moč videti. Z malo spretnosti je mogoče objavljena besedila tudi odtisniti. Slabost tega načina spremljanja informacij je neredno menjavanje na novo prispelih vsebin.

O naslovih na novo objavljenih prispevkov so prek elektronske pošte redno obveščeni vsi člani Geoliste. Po dogovoru na februarjem sestanku Komisije za tisk Zveze geografskih društev Slovenije bodo vsi dosedanja prispevki, razen obvestil, objavljeni v okviru spletne predstavitve Zveze geografskih društev Slovenije, ki bo na svojih straneh prispevke za Teletekst v celoti tudi sprotno objavljala.

Pri izboru tem so v ospredju naslednji vsebinski sklopi:

- obvestila članom Zveze geografskih društev Slovenije in Ljubljanskega geografskega društva, ki imajo načeloma prednost pred drugimi vsebinami (zavedati se je treba, da je vsebinski sklop, kamor je vključena geografija, v prvi vrsti namenjen razvedrilo),
- seznanjanje z geografskimi prireditvami in tistimi prireditvami, pri katerih ima geografija pomembno vlogo,
- poročanje o vsebini geografske periodike,
- knjižna poročila z geografsko vsebino ali tematiko, zanimivo tudi za geografe,
- aktualna metodološka in terminološka problematika,
- prikaz geografskih zanimivosti, pri čemer so vključene tako splošne kot regionalne značilnosti ter pojava po svetu in v Sloveniji,
- predstavitev uglednih geografskih osebnosti in njihovega dela.

V zvezi s prvim vsebinskim sklopom prosim vse predsednike komisij, podkomisij in odborov Zveze geografskih društev Slovenije, da mi kot »uredniku teleteksta« obvestila o aktualnem dogajanju dostavijo:

- po elektronski pošti na naslov drago.kladnik@uni-lj.si ali
- po telefonu na številko (01) 200 27 31.

Prav tako prosim urednike publikacij, da mi posredujejo nove številke revij. Pri izboru in vsebinskem oblikovanju obvestil s pridom uporabljam tudi sporočila, ki krožijo na Geolisti.

Splošna geografska tematika predstavlja nekatere pojave in procese v pokrajini, manj znane širši javnosti, regionalno obarvana tematika pa prikazuje določene pojave na ravni, ki presega zapise v splošnih enciklopedijah. V dogovoru z uredništvom Teleteksta izhajamo iz podmene, da morajo imeti zapisi poljudnoznanstveno raven, ki naj preseže srednješolsko povprečje. Pomembno je vedeti, da je razpo-

ložljivi prostor sorazmerno skromno odmerjen (eno podstran zapolnjuje največ do 700 znakov), zato morajo biti opisi zgoščeni. V razgovorih z uredništvom je prevladala zamisel, da je posamezne zapise bolje prikazati celovito, na več podstraneh. Takšen pristop ima prednost pred možnostjo, da se v posameznem tednu predstavi več krajših besedil.

Med 26. aprilom 1999 in 6. marcem 2000 je bilo objavljenih 128 različnih prispevkov v skupni dolžini 8 avtorskih pol. Vsebine so se redno izmenjevale tudi v času dopusta, ker so bile pripravljene vnaprej. Sodelavci in uredniki Teleteksta so po njihovih večkratnih zagotovilih z medsebojnim sodelovanjem zadovoljni. V nadaljevanju je naveden seznam vseh doslej objavljenih prispevkov:

- Agrarna revolucija, Alpski svet, Angelov slap, Atlanta, Atlas jezikov, Atlas svetih in skrivnostnih krajev,
- Boston, Brkini in dolina Reke, Burja,
- Cerkljansko, Škofjeloško, Polhograjsko in Rovtarsko hribovje, Claustra Alpium Iuliarum,
- Čedca, Čufarija,
- Deagrarizacija, Dela 14, Dolenjsko podolje, Države sveta 2000,
- Ekскурzija na Brežiško-Krško ravnino, Ekскурzija po porečju srednje Save, Ekскурzija v Gradeško laguno, Ekскурzija v Šaleško dolino,
- Geografija Slovenije, Geografski obzornik 46/1, Geografski obzornik 46/3, Geografski obzornik 46/4, Geografski večer (12. 10. 1999), Geografski večer (9. 11. 1999), Geografski večer (9. 11. 1999) odpovedan, Geografski večer (14. 03. 2000), Geografski vestnik 71, Geografski zbornik 38, Geografski zbornik 39, Geographica Slovenica 31, Geographica Slovenica 32, Geomorfološka ekскурzija na Komno, Goriška Brda,
- Identiteta Slovencev v Avstriji, Industrijske rastline, Intenzifikacija,
- Julijske Alpe,
- Kamniško-Savinjske Alpe, Kibuc, Knjiga o Krasu, Knjiga o tematski kartografiji, Kolhoz, Kolonat, Krmne rastline, Krušna in prava žita,
- Las Vegas, Leksikon geografije podeželja, Ljubljansko geografsko društvo – LGD, Los Angeles, Ložniško in Hudinjsko gričevje,
- Mošav,
- Naravni viri, Niagarski slapovi, Novejša naravnogeografska členitev Slovenije,
- O drugi številki Geografskega obzornika, O geografiji, O izvoru in pomenu besede Kras, O pokrajini Kras, O rastlinah, Ogozdovanje, Ohišnica, Ozelenjevanje,
- Ples geografov – srečanje generacij, Podgorski kras, Čičarija in Podgrajsko podolje, Pohorje, Kozjak in Strojna, Posavsko hribovje, Predavanje o Avstraliji, Predavanje o Braziliji, Predavanje o kakovosti slovenskega obalnega morja, Predavanje o mokriščih, Predavanje o poplavih kot geomorfološkem dejavniku, Predavanje o Skandinaviji, Puščave,
- Razstava v Kranju, Regija, Regionalizacija in tipizacija, Rinka,
- Sadje, Sahel, San Diego, San Francisco, Savana, Savica, Savinjska ravnina, Savska ravnina, Seattle, Slap Boka, Slapovi Iguazú, Slepe doline, Slovensko prebivalstvo Furlanije-Julijske krajine v družbeni in zgodovinski perspektivi, Sneg, Sonaravni razvoj, Sonaravni razvoj v slovenskih Alpah in sosedstvu, Sovhoz, Splošno o pojmu Kras, Splošno o slapovih, Sredozemski svet, Stepa, Suburbanizacija, Svetozar Ilešič (1907–1985),
- Tajga, Tekmovanje iz znanja geografije, Tekstilne rastline, Toronto, Transhumanca, Tundra,
- Urbanizacija,
- Vancouver,
- Velenjsko in Konjiško hribovje, Veliki atlas svetovne zgodovine, Veliki šumik, Viktorijini slapovi, Vipavska dolina, Vodnik Notranjska, Vzhodne Karavanke,
- Zahodne Karavanke, Zbirki Geografija Slovenije na pot, Zdravilne rastline, Zelena revolucija, Zelenjava, Zemljepisna imena, Zemljiška veleposest, Zveza geografskih društev Slovenije – ZGDS,
- Žita, Žled.

Drago Kladnik